

Atmiņa un personas identitāte bioētiskā skatījumā: 'atmiņas par' un 'atmiņas, ka'

Andrejs Balodis

Rīgas Stradiņa universitāte, Humanitāro zinātņu katedra, Latvija

Personas identitātes teorijas filozofijā un to metafiziskais, psiholoģiskais un bioloģiskais pamatums jau kopš bioētikas kā disciplīnas rašanās, ir sniegušas būtisku ieguldījumu izpratnē par pacienta tiesībām, pacienta-ārsta attiecībām un pacienta izvēli un kontroli pār ārstēšanu. Daudzas mūsdienu bioētikā akūtas problēmas – aborti, mākslīgā dzīvības uzturēšana, eitanāzija, eksperimenti ar cilmes šūnām, garīgi atpalikušu pacientu aprūpe – ir neizbēgami saistītas ar personas identitātes problemātiku. Mūsdienu risinājumi bioētikā galvenokārt balstās tā dēvētajā principisma pieejā. Viens no galvenajiem principiem šajā pieejā ir cieņa pret personas autonomiju. Medicīnas praksē cieņa pret cilvēka / personas autonomiju vistiešākajā veidā izpaužas informētās piekrišanas procedūrā, kas iekļauj informētu, brīvprātīgu, kompetentu pacienta piekrišanu attiecīgajai medicīniskajai manipulācijai. Lai īstenotu informētu piekrišanu, pacientam ir jābūt: 1) noteiktā laikā nepārtrauktam subjektam; 2) autonomam subjektam – gan brīvprātības, gan atbildības nozīmē. Tādējādi personas autonomija iekļauj ne tikai racionalitātes, bet arī atmiņas kritēriju. Referātā es pievērsīšos divu gadījumu analīzei, kur informētā piekrišana optimālā veidā nevar tikt īstenota, jo pacienti noteiktu slimību dēļ atrodas stāvoklī, kurā racionalitātes un atmiņas kritērijs ir apšaubāms: pirmkārt, attiecībā uz garīgi atpalikušu cilvēku aprūpi saskaņā ar iepriekšēju priekšrakstu (*advanced directive*); otrkārt, attiecībā uz pacientiem ar DID (*Dissociative Identity Disorder*) diagnozi. Abos gadījumos autonomijas principa piemērošana ir izvērtējama saistībā ar personas kontinuitātes problēmu. Referātā es argumentēju, ka personas kontinuitāte ir nosakāma pēc 'atmiņas, ka' nevis 'atmiņas par' kritērija. 'Atmiņa, ka' pieprasa, lai persona pilnībā apzinās sevi kā laikā nepārtrauktu subjektu, atšķirībā no 'atmiņas par', kas ir savienojama ar vairākām personām viena ķermeņa ietvaros. Minēto gadījumu analīzē es aplūkošu jautājumus: pirmkārt, vai 'atmiņa, ka' var tikt aizstāta ar iepriekšēju priekšrakstu un otrkārt, kā personas identitātes teorijas var risināt ētiskas dilemmas, ko rada pacienti ar DID.